

Valmistelija: Johtava tutkija Jari Lyytimäki
Yhteiskunnan muutos

27.3.2026

SYKE/2026/573

Eduskunnan ympäristövaliokunta
ymv@eduskunta.fi

Julkinen

Viite: Ympäristövaliokunta tiistai 21.04.2026 klo 10.00 / VNS 12/2025 vp /Lausuntopyyntö

Asia: VNS 12/2025 vp Valtioneuvoston maaseutupoliittinen selonteko

<https://www.eduskunta.fi/pdf/VNS+12/2025>

Suomen ympäristökeskuksen kirjallinen asiantuntijalausunto

Suomen ympäristökeskus (Syke) kiittää mahdollisuudesta lausua ympäristövaliokunnalle valtioneuvoston maaseutupoliittisesta selonteosta.

Selonteko antaa tiiviin yleiskuvan maaseutupoliittikan suunnittelujärjestelmästä, luo pätevän kokonaiskatsauksen maaseutumaiden alueiden tilanteeseen ja kehitykseen, esittää maaseutupoliittikalle vision ja listaa poikkihallinnollisia tavoitteita ja suosituksia vision toteuttamiseksi. Kokonaisuudessaan selonteko kuvaa monipuolisesti Suomen erilaisten maaseutujen merkitystä ja antaa hyvät edellytykset tarkastella maaseutupoliittikan onnistumisia, haasteita ja tarvittavia toimenpiteitä.

Paikkaperustaisuus toimiva lähtökohta - tiedontuotannon resursointi turvattava

Selonteko hyödyntää laajaa tietopohjaa, jonka avulla voidaan tuoda esiin maaseutujen monimuotoisuus ja välttää mielikuva monoliittisesta, yhdestä maaseudusta. Paikkaperustaisuus muodostaa toimivan lähtökohdan. Esimerkiksi kaupunki-maaseutuluokituksen avulla maaseutujen ominaispiirteitä pystytään kuvaamaan paikkatietopohjaisesti luotettavalla, hallinnollisista rajoista riippumattomalla tavalla.

Luotettava ja kattava tietopohja on toimivan maaseutupoliittikan perusta, joten tavoitteissa 5.4 korostettu yhteiskunnallisen maaseututiedon lisääminen, koonti ja hyödynnyminen on mitä kannatettavinta. Tietopohjan ylläpidon ja kehittämisen riittävä resursointi on välttämättömyys. Tämä pätee myös suosituksen 20 mukaisen kaupunki-maaseutuluokituksen käytön edistämiseen. Alueluokituksen ja ylipäätään paikkatietoperusteisen tietopohjan ylläpidon resursointi on edellytys myös ajantasaisten indikaattoreiden ja muun tiedon tuottamiselle ja kehityksen seurannalle.

Aluetiedon kehittämisen resursointi on turvattava erityisesti tilanteessa, joissa kuntien sisällä on eri tyyppisiä ja eri tavoin kehittyviä alueita. Käytännössä tämä edellyttää paikkatiedon ja tilastoinnin integraatioon panostamista. Sekä kansallisen paikkatietoinfrastruktuurin että tilastoinnin alueluokitusten tulisi tukea sitä, että tilastotieto on paikkaan sidottua. Tällöin siitä voidaan jalostaa paikkaperustaisia tietotuotteita ja -palveluja, kuten ehdotettu maaseudun seurannan tietopalvelu.

Maaseudun tietopohjan kannalta on ongelmallista, jos tietoja on saatavissa vain kuntatasolla. Tilastoruutuihin perustuva tieto on puolestaan haasteellista harvaan asutuilla alueilla, joissa tietosuojan takia tietoja joudutaan salamaan aineistoissa. Ratkaisuna

tähän on valtakunnallinen pienaluejako, jota on kehitetty Sykessä yhdessä Tilastokeskuksen ja Maanmittauslaitoksen kanssa. Pienaluejaon resurssointi ja ylläpito tulevaisuuden aluetiedon perusyksikkönä varmistaa kattavaa tietopohjaa ja maaseudun muutosten tilastointia kaupunki-maaseutuluokituksen ohella.

Monipaikkaisuuden mahdollisuuksien edistäminen ja riskien hallinta

Maaseutupolitiikan suositusten ja toimenpiteiden toteutuksessa on oleellista huomioida monipaikkaisten asukkaiden merkittävä rooli esimerkiksi kriittisen infrastruktuurin käyttäjinä ja infrastruktuuria ylläpitävinä toimijoina. Monipaikkaisuus nostetaan selonteossa osuvasti esille yhtenä maaseudun väestöpohjaan vaikuttavana kehityskulkuna. Selonteossa viitataan monipuolisesti viimeaikaiseen aihetta käsittelevään tutkimukseen. Monipaikkaisuuden kestävyyttä olisi kuitenkin voinut kuvata laajemmin. Tutkimusten mukaan monipaikkaisuuden ympäristövaikutukset voimistuvat esimerkiksi lisääntyneen vapaa-ajan asumisen ympärivuotisuuden, varustelutason kasvun ja lisääntyneen liikkumisen myötä. Monipaikkainen asuminen lisää asumisen kokonaisenergiankulutusta ja päästöjä. Lisäksi maaseutualueiden suurempi riippuvaisuus monipaikkaisista asukkaista vaikuttaa alueiden taloudelliseen haavoittuvuuteen, sosiaaliseen kestävyYTEEN ja resilienssiin.

Monipaikkaisuuteen liittyen suositus 18 on melko suppea, kattaen tarpeen tilastoida monipaikkaisuutta, sisällyttää se vaikutusarviointeihin ja tunnistaa sen merkitys. Monipaikkaisuutta koskevan tiedontuotannon kehittämisen lisäksi tarvitaan aktiivisia toimia, joilla varmistetaan tiedon hyödynnys paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti kestävässä monipaikkaisuuden edistämiseen. Laadullisen, ihmisten hyvinvointia kuvaavan tiedon ja ekosysteemien pitkän aikavälin kestävyyttä kuvaavan tiedon nivomien vaikutusarvioihin on oleellista.

Kansalaistoiminnan hyödyllisyyttä resilienssille voidaan vahvistaa edelleen

Selonteossa tunnistetaan hyvin paikallisen kansalais- ja vapaaehtoistoiminnan merkitys perusresilienssille ja kriisinkestävyydelle maaseudulla. Suosituksissa on useita toimenpiteitä, jotka voivat auttaa turvaamaan yhteisöjen panosta resilienssi- ja kokonaisturvallisuustyöhön jatkossa, mutta toimenpiteitä on hyvä tarkentaa hyödyntämällä aiempia suosituksia:

- Osallistava maaseutuvaikutusten arviointi ja kumppanuus- ja kuulemisrakenteiden ja -alustojen hyödyntäminen (suositus 10): Kansalaistoimijoiden osallistumisessa tiedon tuotantoon ja päätösten valmisteluun on olennaista tunnistaa toimijoiden erilaiset resurssit ja valmiudet osallistumiseen ja madaltaa osallistumisen esteitä esim. vapaaehtoisvoimin etäällä keskuksista toimivien yhdistysten kannalta (ks. [Alanko ym. 2024](#)).
- Kansalais- ja vapaaehtoistoiminnan toimintaedellytysten turvaaminen (suositus 13): keskeisiä tukitoimia ovat myös neuvonta yhteisöille rahoituksen hankintaan sekä vuoropuhelun käytännöt, jotka auttavat toimijoita toistensa löytämisessä ja yhteistyössä (ks. [Mäenpää ym. 2025](#)).
- Kyläturvallisuuden ja -varautumisen toimintamallin tunnistaminen osana kansallista huoltovarmuustoimintaa (suositus 19): tunnistamisen lisäksi on tarpeen tukea toimintamallien ja toiminnan koordinoitua, kuten käytäntöjä varautumisen alueelliseen yhteistyöhön ja kyläturvallisuustyön vuoropuheluun (ks. [Mäenpää ym. 2025](#)).
- Yhteistyön ja tiedonvaihdon lisääminen maaseudun erityispiirteiden ja mahdollisuuksien tunnistamiseksi (suositus 19): sihteeristöjen ohella tätä tukee yhteistyön ja tiedonvaihdon kehittäminen aluetasojen välillä. Kokonaisturvallisuuden perustana olevaa yhteiskunnan sektorien yhteistyötä on tärkeä tukea myös alueellisesti

ja paikallisesti, esimerkiksi koordinoituilla tiedon yhteistuotannon käytännöillä, jotka palvelevat sekä paikallista itseymmärrystä, alueellista suunnittelua että kansallista kokonaiskuvaa (ks. [Mäenpää ym. 2025](#)).

Ajallisten ja paikallisten mittakaavojen huomiointi

Selonteossa maaseutuja kuvataan pääasiassa kotimaisen kehityksen näkökulmasta. Tämä on perusteltu valinta, joka korostaa suomalaisten omia paikallisen, alueellisen ja kansallisen tason toimintamahdollisuuksia. Samalla maaseutuihin kohdistuvat globaalit kehityskulut jäävät melko vähälle huomiolle ja yleisluonteisesti käsitellyiksi. Maaseutupolitiikan kannalta oleellisia ovat esimerkiksi kansainvälisen turismin, vieraslajien ja ilmastomuutoksen kehitys, jotka varsinkin pitkällä aikavälillä voivat vaikuttaa maaseutuihin perustavanlaatuisesti ja vaikeasti ennakoitavilla tavoilla.

Vuoteen 2040 ulottuva visio ylittää politiikassa tyypillisesti painottuvan lähivuosien tai yhden vaalikauden perspektiivin. Pitkä aikajänne on tarpeellinen, sillä monien maaseutuun vaikuttavien toimenpiteiden – ja toimimattomuuden – vaikutukset keriytyvät näkyville vasta vuosien ja vuosikymmenien mittaan. Vieläkin pidemmälle, esimerkiksi vuoteen 2050 ulottuva, aikajänne olisi ollut perusteltu, sillä monet maaseutukehityksen prosessit ovat hitaita. Selonteon luvussa 5 esitetyistä toimenpiteistä puuttuu selkeä erittely toimenpiteiden toteutuksen ja odotettujen vaikutusten ajoittumisesta. Toimenpiteiden jatkosuunnittelussa on syytä kiinnittää myös yhteisvaikutuksiin, jotka voivat heikentää tai vahvistaa yksittäisten toimien vaikutuksia eri tavoin eri aikajänneillä.

Selonteko on kiitettävän selväsanaisesti kirjoitettu. Vision tavoitetila 2040:n kuvauksessa on kuitenkin pientä kielellistä kömpelyyttä (s.101). Tämä olisi hyvä korjata, koska vision sanallinen muotoilu on selonteon tärkeimpiä kohtia.

Ekologinen kestävyys maaseutupolitiikan perustana

Nostamme selonteosta esiin kaksi maaseutupolitiikan perustavanlaatuista haastetta. Ensimmäinen haaste on jännite ekologisen kestävyys ja sosiaalis-taloudellisen kestävyys välillä. Selonteossa ekologinen kestävyys esitetään yleisellä tasolla maaseutupolitiikan tavoitteeksi, mutta sen keskeinen sisältö jää täsmentämättä. Esimerkiksi vision taustoituksessa (luku 4) viitataan luonnon tilan parantamiseen, mikä on erittäin kunnianhimoinen tavoite verrattuna vaikkapa biodiversiteettipolitiikassa tavoitteena pidettyyn luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttämiseen. Selonteossa jää kuitenkin täsmentämättä se, mitä luonnon tilan parantaminen käytännössä tarkoittaa. Täsmentämättä jäävät myös ekologisen kestävyys mahdollisesti erilaiset ilmenymät erilaisilla maaseuduilla. Tällöin jäävät myös avaamatta ne haasteet ja mahdollisuudet, joita ekologisen kestävyys tavoittelu tuo maaseutupolitiikan sosiaalisille tavoitteille ja niiden taloudellisille toteutuskeinoille.

Maaseudun ”elinvoimaisuuden” ja ekologisen kestävyys suhde on erityisen jännitteinen silloin, jos elinvoimaisuus ymmärretään pelkästään maaseudun asuttuna pitämisenä. Tätä jännitteisyyttä on jatkossakin tärkeää purkaa tarkastelemalla ekologista kestävyttä osana kaupunki- ja maaseutupolitiikan vuorovaikusta ja eri alueiden ja toimintojen keskinäissuhteita. Tällöin päästään parhaisiin ratkaisuihin esimerkiksi uudisrakentamisen tarpeen vähentämisessä ja korjausrakentamisessa sekä pysyvän, monipaikkaisen tai sesonkiluonteisen väestön tarpeisiin vastaamisessa ympäristökuormitusta minimoivalla tavalla. Kiertotalous mainitaan suosituksissa, mutta sitä ei käsitellä systemaattisesti kokonaisvaltaisena ratkaisuna.

Luvun 5 kehittämissuosituksissa ei ole ekologiseen kestävyysliittävää tavoitekokonaisuutta, vaikka luvun 3 mukaan ekologiset muutostekijät ovat merkittäviä ja monialaisia. Tämä on merkittävä puute. Suosituksissa tulisi pontevasti vastata siihen, miten maaseutupolitiikassa vastataan luonnon monimuotoisuuden heikkenemiseen, perinnebiotooppien ja laidunnusmaisemien katoamiseen, metsien käsittelyn monimuotoisuusvaikutuksiin, vesistökuormitukseen ja kulttuurimaisemien elvyttämisen ja hoidon haasteisiin (mm. eläintilojen vähentyessä) esimerkiksi tiedontuotannolla, rahoituksella, tukimalleilla ja ekosysteempipalveluja vahvistamalla.

Ilmasto- ja energiapolitiikka on toinen aihealue, joka jää melko vähälle huomiolle suosituksissa. Ilmastoriskit ja ilmastomuutokseen sopeutuminen, sään ääri-ilmiöiden kasvu, metsä- ja peltotuotannon sekä vesitalouden riskit, infrastruktuurin haavoittuvuus ja aluekohtainen ilmastoriskialttius ovat keskeisiä haasteita, joita maaseutupolitiikassa pitää pystyä koordinoimaan muiden politiikka-alueiden kanssa. Suosituksiin tarvitaan konkreettisia toimia ilmastoriskien hallintaan (esim. tulvariski-, kuivuus- ja myrskyvarautuminen) ja maaseudun sopeutumiskyvyn vahvistamiseen. Uusiutuvan energiatuotannon lisääntyminen maaseuduilla ja sen vaikutukset maankäyttöön, maisemiin, hyväksyttävyyteen, maanomistukseen sekä infrastruktuuriin korostavat tarvetta eri intressejä yhteensovittavalle maaseutupolitiikalle. Energiasiihtymän epätasaiset hyödyt ja haitat korostuvat tulevaisuudessa, joten suosituksiin tarvittaisiin ohjauskeinoja hyötyjen ja haittojen tasapainottamiseen (esim. tuuli- ja aurinkovoimaloiden maankäyttövaikutukset).

Kaiken kaikkiaan maaseutupolitiikan toimienpiteiden muotoilussa on tärkeää tunnistaa erilaiset ekologiset ja sosiaaliset vaikutukset. Varsinkin maa- ja metsätalouden ekologinen kestävyys jää selonteossa vähemmälle huomiolle kuin sosiaaliset, taloudelliset ja huoltovarmuusnäkökulmat. Selonteossa korostettu maaseutuvaikutusten arviointi tarjoaa osittaisen ratkaisun, mikäli arvioinnit toteutetaan laadukkaasti ja mikäli niitä hyödynnetään päätösten vaikutusten ennakkoinnissa ja jälkikäteisessä seurannassa.

Poikkileikkaavan politiikan vähäinen vaikuttavuus

Toinen keskeinen haaste liittyy maaseutupolitiikan asemoitumiseen poikkileikkaavana politiikan alana. Poikkileikkaavuutensa takia maaseutupolitiikka näyttäytyy alisteisena sektoripolitiikoille. Se täydentää ja yhdistää muita politiikan lohkoja, mutta ei kykene ratkaisemaan niiden välisiä ristiriitatilanteita tai puuttumaan maaseudun kehittämisen kannalta epäedullisiin päätöksiin muilla politiikkalohkoilla, kuten koulutus-, liikenne- ja elinkeinopolitiikassa sekä maa- ja metsätalouspolitiikassa. Tämän takia maaseutupolitiikan tosiasiallinen toimivalta jää suppeaksi ja vaikuttavuus vaatimattomaksi ja riippuvaiseksi muilla sektoreilla tehtävistä päätöksistä. Tätä korostaa resursointi, jonka mukaan maaseutupolitiikan toimenpiteitä toteutetaan budjettirajoitteen vallitessa, riippumatta siitä miten paljon resursseja toimenpiteiden tehokas ja laaja-alainen toteuttaminen todellisuudessa vaatisi. Erityisenä riskinä on rajautuminen toimiin, jotka ovat lähtökohtaisesti riittämättömiä ratkaisemaan maaseudun ongelmia, sekä nojautuminen irrallisiin ja lyhytaikaisiin kokeiluihin ja kehittämishankkeisiin, joiden vaikutukset jäävät parhaimmillaankin paikallisiksi. Poikkileikkaavan maaseutupolitiikan rooliksi uhkaa jäädä ”tyytymättömyyden maantieteen” esiin nostaminen, ilman aitoa mahdollisuutta puuttua pääosin muiden politiikkalohkojen toimialoilla kehkeytyviin tyytymättömyyden syihin.

Kohti ekologisesti kestäväen maaseudun kattopolitiikkaa

Maaseudun tietopohja tarvitsee selonteossa korostettua tutkimuksen ja opetuksen vahvistamista sekä seurannan järjestämistä ja laajennettua tietopohjaa, mutta näiden taustalla olevan paikkatietoinfrastruktuurin jatkuva kehittäminen tulee myös huomioida. Aluejaot ovat valtakunnallinen tiedon perusinfrastruktuuri, jonka ylläpito, kehittäminen ja pitkäjänteinen resurssointi pitää varmistaa edellytyksenä muille tavoitteille. Määrällisen seurantatiedon ohella tarvitaan kattavaa laadullista tutkimusta ja osallistavaa otetta, jonka avulla eri maaseudun kestävyysmurros voidaan toteuttaa tietopohjaisesti ja reilulla tavalla.

Selonteon inspiroimana ehdotamme maaseutupolitiikan profiilin päivittämistä nykyistä kunnianhimoisemmaksi. Maaseutupolitiikkaa tulee toteuttaa heikon läpileikkaavan politiikan sijaan vahvana, muita politiikanlohkoja ohjaavana kattopolitiikkana, joka ekologiseen kestävyysasettamissa reunaehdoissa turvaa maaseudun luonnonvarojen kestäväen käytön.

Lausunnossa mainitut lähteet

Alanko, L. ym. (2024). Alueelliset erot kansalais- ja vapaaehtoistoiminnassa – tukemisen tarpeet ja verkostojärjestöjen rooli hyvinvointialueuudistuksessa: Vapaa! – Fri! -hankkeen selvitystyön raportti. Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2024:2. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-947-8>

Mäenpää, P. ym. 2025. Reaktionopeutta, paikallistietoa ja huolenpitoa: Paikallinen kansalaistoiminta vahvistaa yhteiskunnan pitkäjänteistä resilienssiä ja kriisivalmiutta. Policy Brief. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2025:2. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-340-1>

Tämän lausunnon valmisteluun ovat osallistuneet johtava tutkija Jari Lyytimäki, ryhmäpäällikkö Maija Faehnle, erikoistutkija Ville Helminen, erikoistutkija Kati Pitkänen ja vanhempi tutkija Anna Strandell.

Jakelu ymv@eduskunta.fi
Kopio kirjaamo@syke.fi

Asiakirja: SYKE/2026/573-2 Syken lausunto_YMv_valiokunta_maaseutupoliittinen selonteko

Seuraavat henkilöt (organisaationimen mukaisessa aakkosjärjestyksessä) ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti. / Följande personer (i bokstavsordning efter organisationens namn) har undertecknat detta dokument elektroniskt. / This document has been electronically signed by the following persons (in alphabetical order according to their organization's name):

Leif Schulman, Suomen ympäristökeskus
Jari Lyytimäki, Suomen ympäristökeskus, tiedon politiikka

